

Dlaczego uczniowie z niepełnosprawnością tak często uczą się w szkołach specjalnych lub przechodzą do takich placówek ze szkół ogólnodostępnych i integracyjnych? Z jakimi barierami społecznymi spotykają się dzieci z niepełnosprawnością w szkole i dorośli na rynku pracy? Odpowiedzi na te pytania przynoszą najnowsze badania Instytutu Badań Edukacyjnych.

Badanie ścieżek edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci, uczniów i absolwentów, przeprowadzone przez IBE, pozwoliło na rozpoznanie, jaki dostęp do edukacji mają osoby z niepełnosprawnością. Analizowano ścieżki edukacyjne uczniów – od momentu zdiagnozowania niepełnosprawności, poprzez sytuację obecną, aż do planów edukacyjnych i zawodowych.

Badanie ilościowe objęło 3034 uczniów z niepełnosprawnością z klasy VI szkół podstawowych i klasy III szkół gimnazjalnych oraz tyle samo rodziców. Przeprowadzono także wywiady z dyrektorami szkół specjalnych oraz ogólnodostępnych.

Równolegle przeprowadzono badanie jakościowe: Włączający system edukacji i rynku pracy – rekomendacje dla polityki publicznej.

Przeprowadzono w nim wywiady m.in. z osobami z orzeczoną niepełnosprawnością w trzech grupach wiekowych (18-25, 26-45 i 46-65 lat), z opiekunami osób z niepełnosprawnością, nauczycielami, ale też przedstawicielami ministerstw i posłami zajmującymi się tą problematyką. Zorganizowano też seminaria eksperckie i konsultacje.

W efekcie zebrano opinie o najważniejszych barierach w obszarze edukacji i rynku pracy, z którymi stykają się osoby z niepełnosprawnością.

Ścieżki edukacyjne

Szkoły specjalne mają najlepiej wyszkoloną kadrę i wyposażenie dostosowane do nauczania dzieci z niepełnosprawnością. Pobyt w takiej szkole zamyka jednak wielu z nich możliwość rywalizacji ze sprawnymi dziećmi i rozwijanie się w środowisku rówieśniczym. Rozwiązaniem miały być szkoły integracyjne. W Polsce od lat 90. powstawały przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja z oddziałami integracyjnymi, które miały dać szansę uczniom z niepełnosprawnością przebywać i rozwijać się w grupie rówieśniczej bez dysfunkcji.

W edukacji osób z niepełnosprawnościami szczególnie ważne są też progi przejścia pomiędzy kolejnymi etapami edukacyjnymi i wybór szkoły (pomiędzy specjalną, integracyjną czy ogólną), bo właśnie w trakcie przejścia ważą się losy edukacyjne tych dzieci.

Jak wynika z badania, istnieje wciąż wiele barier m.in. nieprzystosowanie części szkół ogólnodostępnych i integracyjnych oraz brak nauczycieli wykwalifikowanych i przygotowanych do pracy z UzN. Wskazywano też na bariery architektoniczne, które ograniczają wybór placówek.

Analiza losów edukacyjnych UzN pokazała tendencję do stopniowego przechodzenia wielu uczniów z edukacji włączającej do szkół specjalnych w trakcie nauki w szkole podstawowej i na kolejnych szczeblach edukacji.

Dla większości rodziców biorących udział w badaniu niepełnosprawność ich dzieci nie jest chorobą i nie łączy się ze złym stanem zdrowia. Znaczna część rodziców nie postrzega dziecka – pomimo posiadanego

orzeczenia – jako osobę niepełnosprawną.

Oczekiwania edukacyjne rodziców w stosunku do swoich dzieci są jednak raczej niskie, i dla większości rozmówców kończą się na zasadniczej szkole zawodowej, choć wiadomo, że to właśnie wybór ścieżki edukacyjnej ma podstawowe znaczenie dla uczniów z niepełnosprawnością w ich przyszłym odnalezieniu się w społeczeństwie i na rynku pracy.

Zdaniem badaczy w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na możliwości kształcenia UzN w szkołach ogólnodostępnych, kwestię dostosowania szkół do potrzeb UzN (co często wiąże się z wysokimi kosztami), i wpracować mechanizmy wspierania szkół, które stykają się z uczniami z niepełnosprawnością po raz pierwszy.

Autorzy raportu zwracają również uwagę na problem relatywnie wysokiego odsetka przejść ze szkół ogólnodostępnych wybranych przez uczniów i rodziców w pierwszej kolejności do innych szkół – zarówno ogólnodostępnych, jak i integracyjnych oraz specjalnych. Ekspersi podkreślają, że w wypadku wielu rodziców, którzy nie mają możliwości inwestowania w rozwój dziecka, szkoła jest jedyną szansą dla UzN na uzyskanie odpowiedniego wsparcia. Szansą, która w wypadku wielu dzieci zdaje się nie być w pełni wykorzystana.

Włączający system edukacji i rynku pracy

W ramach badania Włączający system edukacji i rynku pracy – rekomendacje dla polityki publicznej proszono respondentów o wskazanie barier, z którymi osoby niepełnosprawne stykają się na rynku pracy oraz o propozycje ich rozwiązań. Diagnoza ekspercka okazała się spójna z postrzeganiem problemów przez osoby z niepełnosprawnością oraz reprezentantów różnych instytucji.

– W kwestii działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnością w Polsce napotykamy wiele trudności, które przeszkadzają w prawidłowej realizacji zapisów Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych – piszą we wnioskach autorzy raportu.

Wśród zasadniczych barier wskazanych na wszystkich etapach badania, eksperci wymieniają przede wszystkim złożoność i niespójność polskiego systemu orzeczniczego oraz niestosowanie w jego ramach orzeczeń funkcjonalnych. Nie zawsze w momencie pojawienia się niepełnosprawności w rodzinie docierają do niej informacje o dostępnym wsparciu i uprawnieniach w zakresie rehabilitacji, edukacji oraz rynku pracy dla osób z niepełnosprawnością.

Ekspersi jak i same osoby z niepełnosprawnością uznały edukację włączającą za trudną do realizacji, czasem w ogóle negowały zasadność jej wprowadzania. Zdaniem badaczy – ponieważ taka edukacja jest realizowana w kraju – należy zastanowić się nad jej efektywniejszym upowszechnieniem.

Respondenci uznali, że odpowiednie doradztwo zawodowe w szkołach powinno pomagać osobom z niepełnosprawnością lepiej wybrać placówki kształcące w zawodach poszukiwanych na rynku pracy.

Zdaniem badanych zbyt niski na rynku pracy jest też poziom wiedzy na temat niepełnosprawności. Pracodawcy stereotypowo myślą o takich pracownikach. A na poziomie państwa rozwiązania w obszarze aktywizacji zawodowej takich osób nie tworzą spójnej całości.

Osoby z niepełnosprawnością – szanse i bariery w szkole i w pracy

Kategoria: Polityka Społeczna

Opublikowano: piątek, 27, marzec 2015 23:00

Rafał Rudka

Odsłony: 3993

Źródło: IBE